

คุณธรรมน้อมนำ เศรษฐกิจพอเพียง กับกระบวนการจัดการศึกษา

[Sufficiency economy in managing educational system through ethics]

“Sufficiency economy is like a foundation of life and a foundation of the country. It is like the foundation pillars hammered into the ground to support a house. The house can be secured only if it has laid good foundation pillars. Nevertheless, most people cannot see the pillars and even forget them.”

Royal Speech of HM the King Adapted from Chaipathana Journal, August 1999

กว่า 3 ทศวรรษที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอด ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงยั่งยืน ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคมอันเนื่องมาจากกระแสโลกาภิวัตน์

กรอบแนวคิด นิยาม และเงื่อนไข ที่ต้องเข้าใจให้ถ่องแท้

กรอบแนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่ และการปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย แนวคิดดังกล่าวสามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้กับทุกคน ทุกเวลา และทุกสถานที่ เนื่องจากเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จึงสามารถมองเห็นวิธีการรอดพ้นวิกฤติ และพัฒนาไปสู่ความมั่นคงและยั่งยืน ประกอบไปด้วยนิยามของความพอเพียงที่ทรงชี้แนะไว้ 3 คุณลักษณะ

“

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นเสมือน

รากฐานของชีวิต

รากฐานความมั่นคงของแผ่นดิน

เปรียบเสมือนเสาเข็ม

ตอกรอรับตัวอาคารบ้านเรือนไว้นั่นเอง

สิ่งก่อสร้างจะมั่นคงได้ก็อยู่ที่เสาเข็ม

แต่คนส่วนมากมองไม่เห็นเสาเข็ม

และลืมเสาเข็มเสียด้วยซ้ำไป...”

พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จากวารสารชัยพัฒนา ฉบับประจำเดือนสิงหาคม 2542

Over the past three decades, HM the King graciously delivered the speeches suggesting his subjects how to live. Prior to and after the crisis, he has stressed the solutions to overcome the crisis, stand tall and develop the country amidst economic and societal challenges arising from globalization in a sustainable manner.

Framework, definition and obligations needed to be profoundly understood

Sufficiency economy is the philosophy suggesting the way of living and behaving oneself based on the traditional lifestyle of Thai society. This concept can be applied by anyone, anytime and anywhere. As it is a systematic way to view the world which is changing all the time, it thus allows us to find the way to tackle the crisis and finally arrive at the security and sustainability. There are three definitions involved with the philosophy.

กรอบแนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องที่ต้องเข้าใจให้ถ่องแท้ ซึ่งแนวคิดดังกล่าวสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้กับทุกคน ทุกเวลา และทุกสถานที่ โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย

Sufficiency economy is the philosophy needed to be profoundly understood. This concept can be applied by anyone, anytime and anywhere, as it is based on Thai traditional way of life.

คุณลักษณะแรก ได้แก่ **ความพอประมาณ** หมายถึง ความพอดี ไม่มากไม่น้อยจนเกินไป สามารถทำได้โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

การตัดสินใจในระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องอยู่บนพื้นฐานของ**ความมีเหตุผล** เป็นคุณลักษณะต่อมา ส่งผลให้พิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ

คุณลักษณะสุดท้าย ได้แก่ **การมีระบบภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว** หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมเผชิญกับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลง โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

อย่างไรก็ดี การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมพื้นฐานเป็นดั่งเงื่อนไซ โดยมีเงื่อนไซ การตัดสินใจที่สำคัญ ได้แก่

เงื่อนไซความรู้ ประกอบด้วยรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ตลอดจนรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และมีความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

เงื่อนไซคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วยมีความตระหนักในคุณธรรม ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต พร้อมกับความขยัน อดทน มีความเพียร ซื่อสัตย์สุจริต ไม่โลภ ไม่ตระหนี่ และรู้จักแบ่งปัน

ท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี และวัฒนธรรม การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ จึงเป็นการเตรียมความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน

The first characteristic is **moderation** or a middle path i.e. not excessive and not too conservative. The action must not offend or upset oneself and other for instance, the production and consumption at moderate level.

The decision on the moderation level must be based on **rationale** which is the second characteristic. Being rational, one needs to vigilantly and thoroughly consider various factors as well as consequences from the actions.

The last characteristic is an **effective self-immune mechanism** preparing ourselves to cope with effect and a secular change. Also, we need to consider the possibility of situations and consequence that may occur in the near and far future.

Nevertheless, how to perform any activity at moderate level requires knowledge, and ethics as a basic condition. The key decisions required for decisions making are as follows :

Knowledge condition concerns being resourceful in a number of essential disciplines and able to integratively apply different knowledge for planning. Also, a prudent implementation has to be undertaken at all time and all the way.

Ethical condition People should adhere to morality and live one life with wisdom. That is, people should be industrious, persevere and honest. At the same time, instead of being greedy and parsimonious, they should learn to share with others.

Amidst the wave of globalization which brings about economic, environmental technological and cultural changes, applying sufficiency economy philosophy is a preparation for aforementioned change that leads to well-balanced development and sustainability.

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการศึกษา

“การศึกษา” คือ กระบวนการสำคัญในการสร้างคน หากส่งเสริมและพัฒนาการศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว เท่ากับเป็นการพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะของการเป็นผู้รู้จักความพอประมาณ เป็นผู้มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี กอปรด้วยความรอบรู้และคุณธรรมควบคู่กัน

คุณลักษณะดังกล่าว คือ แนวทางการสร้างคนให้รู้จักความพอเพียง เพื่อที่จะสามารถอยู่กับโลกอย่างผู้มีปัญญา ท่ามกลางกระแสของการกระตุ้นการบริโภคอย่างฟุ้งเฟ้อ ดังเช่นที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

ปัจจัยของความสำคัญที่สุดก็คือ ผู้ใหญ่ทุกคนต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการน้อมนำเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาใช้ในการดำเนินชีวิต รวมไปถึงการถ่ายทอดบุคลิกลักษณะ วิถีคิด วิถีปฏิบัติ ด้วยการ “**ทำให้ดู อยู่ให้เห็น และสอนให้เป็น**” จนกระทั่งเห็นผลที่ก่อให้เกิดศรัทธาในการดำเนินชีวิต และการสร้างชุมชน สังคม ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในที่สุด

โรงเรียนวชิรธรรมสภิต ต้นแบบชีวิตพอเพียง

สายลมพัดทิวเขาพาราเคลื่อนไหวดังแนวคลื่น จากยอดดวนที่ไกลสุดสายตาต่อเนื่องมาจนจรดผืนนาอันเขียวขจีตั้งพรมสีเขียวกำลังพลิ้วไหว สอดรับอย่างคล่องจองกัน เมื่อมองเลยจากสวนยางและทุ่งข้าว คือรอบรั้วของโรงเรียนวชิรธรรมสภิต อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง

โรงเรียนแห่งนี้เปิดสอนตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 บนพื้นที่ราว 41 ไร่ ในบริเวณซึ่งแต่เดิมเป็นที่นาดินลุ่ม เมื่อแรกสร้างโรงเรียนต้องขุดดินจากที่หนึ่งไปถมอีกที่หนึ่ง จนเกิดสระน้ำขึ้นมากมาย ทว่าสระน้ำเหล่านี้กลับไม่ได้เป็นอุปสรรคใดๆ ต่อการเรียนการสอน ซึ่งใช้การบูรณาการระหว่างวิชาการกับแนวเกษตรทฤษฎีใหม่

Sufficiency economy and education

“Education” is an important process in developing humans. If education can be promoted according to sufficiency economy philosophy, human development is thus undertaken in a way that allows them to appreciate moderation, rationality and enable them to equip with self immunity. Educated people will also be resourceful and ethical accordingly.

This characteristic is an approach of developing humans to become intellectuals to withstand a lure of luxury consumerism as clearly seen at present.

The most important success factor is a role model from adult. Namely, adults need to set a standard of sufficiency economy philosophy implementation in a way of living. As well, they have to exemplify personality, way of thinking, how to practice through “**a demonstration of doing, living and teaching**” that can instill a faith in people of how to live and building community and society according to sufficiency economy philosophy.

การศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะของการเป็นผู้รู้จักความพอประมาณ เพื่อที่จะสามารถอยู่กับโลกอย่างผู้มีปัญญา ท่ามกลางกระแสของการกระตุ้นการบริโภคอย่างฟุ้งเฟ้อ

The education according to sufficiency economy philosophy is a human development which is undertaken in a way that allow them to appreciate moderation and rationality among currents of materialism.

การเรียนการสอนแบบบูรณาการนี้ เริ่มต้นขึ้น เมื่อปี 2548 หลังอาจารย์สมคิด ทองสงค์ ผู้อำนวยการโรงเรียนคนปัจจุบัน เข้ามารับตำแหน่ง ผู้อำนวยการได้จัดระบบกิจกรรมเกษตรให้มีความหลากหลายมากขึ้น เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชุมชน ครู เด็ก จากกิจกรรมที่ร่วมกันทำ

ต่อมาในช่วงปี 2550 บุคลากรเริ่มมีความเข้าใจในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จึงได้มีการจัดระบบใหม่ โดยใช้ชื่อว่า “โครงการเกษตรครบวงจรตามแนวทฤษฎีใหม่สู่เศรษฐกิจพอเพียง” และจัดแบ่งให้นักเรียนมัธยมต้นอยู่เป็นกลุ่มตามอาจารย์ที่ปรึกษา และมีนักเรียนมัธยมปลายกระจายอยู่ในทุกกลุ่ม เพื่อกระจายกำลังกันรับผิดชอบงาน 4 กลุ่มงาน คือ

กลุ่มการจัดการป่า มีกิจกรรมย่อยในกลุ่ม คือ การทำสวนสมุนไพร สวนส้มโชกุน ธนาคารต้นไม้ บ้านไม้ไผ่ สวนเกษตร 4 ชั้น และป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง

กลุ่มการจัดการน้ำ มีกิจกรรมย่อยในกลุ่ม คือ การทำนา เลี้ยงปลา จักรยานน้ำ การปลูกบอนบับัดน้ำเสีย

กลุ่มการจัดการครัวเรือน มีกิจกรรมย่อยในกลุ่ม คือ การทำสมุนไพร น้ำยาอเนกประสงค์ น้ำมันมะพร้าวสะกัด การย้อมผ้าด้วยสีคราม การทำเตา การทำผลิตภัณฑ์จักสานและตะกร้ารักษาโรค กิจกรรมวันพระที่วัดชิรธรรม

กลุ่มการจัดการดิน มีกิจกรรมย่อยในกลุ่ม คือ การปลูกผักสวนครัว ปลูกหญ้าแฝกและหมักดินปลูกไม้ดอกไม้ประดับ และจัดสวนสาธิต เลี้ยงหมูหลุม ทำปุ๋ยชีวภาพ ทำน้ำหมัก

กิจกรรมเหล่านี้มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีความยั่งยืนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแบบอย่างต่อผู้ปกครอง ชุมชน แล้วขยายผลไปยังโรงเรียนเครือข่าย รวมไปถึงกลายเป็นแนวทางในการเสริมสร้างและปรับปรุงพฤติกรรมให้นักเรียนหันมาสนใจการทำงานที่เป็นรากฐานของชีวิต ตลอดจนทำให้ทุกคนได้เห็นคุณค่าของการทำงาน เพื่อให้หันมาใช้เวลาไปในทางที่สร้างสรรค์ ก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งแก่ตนและสังคม

Wachirathamsatit School : the model of living according to sufficiency economy

From a far distance, rubber trees rolling down from the top of the hill to the verdant lush fields are blowing and rhythmically waving in the wind. We can see Wachirathamsatit School, Amphoe Mueang, Phatthalung Province past rubber trees and rice fields.

Located on an area of 41 rai, the school is teaching Mathayom 1 - 6 (Grade 7 - 12). As the land was a rice field before they constructed a school, the school thus had to fill the land with soil from other areas. By doing so, many ponds were dug up. However, these ponds do not interfere with the teaching which is an integration of academic and new theory of farming approach.

Integrated curriculum and instruction began in 2005 when Acharn Somkid Tongsong, the present director took the post as director. The director has organized a wide range of agricultural activities in order to create leaning process among community, teacher and children from what they work together.

In 2007, the personnel began to understand the sufficiency economy philosophy, thus they reorganized the system and named the project “Integrated farming according to a new theory towards sufficiency economy”. The students at Mathayom Ton (Grades 7 - 9) will be assigned in a group according to their advisors. The students at Mathayom Plai (Grades 10 - 12) are randomly joining four activity groups i.e.

Forest Management Group has sub activities including herbal gardening, shogun orange orchard, tree bank, bamboo house, farm with four types of plants and 3 Forests, 4 Benefits Project.

Water Management Group has sub activities including rice farming, fish farming, paddle boat, planting elephant's ear (*Colocasia esculenta*) for wastewater treatment.

Household Management Group has sub activities including soap making, multi purpose chemical, pressed coconut oil, stove making, basketry making and medicine baskets and activities on Buddhist holy day at Wachirathamsatit School.

Soil Management Group has sub activities including vegetable garden, vetiver planting and ornament plant gardening as well as demonstration garden, pig in hole, organic fertilizer and bio organic liquid.

“โครงการเกษตรครบวงจรตามแนวทฤษฎีใหม่สู่เศรษฐกิจพอเพียง” คือการบูรณาการระหว่างวิชาการ กับแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้นักเรียนหันมาสนใจการทำงานที่เป็นรากฐานของชีวิต

The project “Integrated farming according to a new theory towards sufficiency economy” is the integration between theory and sufficiency economy philosophy, which its objective is to enhance students to pay attention on the work as a foundation of life.

เบื้องหลังความสำเร็จนี้เกิดจากแนวความคิดว่า “ในเมื่อหลักสูตรท้องถิ่นกับเศรษฐกิจพอเพียงนั้นคือชีวิต ดังนั้นจึงเป็นเรื่องเดียวกันแล้วทำไมคุณ (ครู) จะมาประยุกต์ให้เข้ากับเรื่องการเรียนการสอนไม่ได้”

แนวความคิดข้างต้นเกิดจากการประจักษ์ในแนวทางการปฏิบัติที่ว่า “เศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่การเรียนรู้อย่างเดียว มันคือชีวิตของเราเราต้องทำจริง เราต้องเชื่อ ต้องศรัทธาก่อน ลำดับไปจนถึงให้เกิดการเรียนรู้”

ด้วยเหตุนี้ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจึงใช้เป็นหลักคิดในการบริหารจัดการทรัพยากรประเภทต่างๆ ในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพได้อีกมากมาย ไม่ว่าจะเป็นนำไปใช้เป็นหลักในการบริหารการเงิน บริหารบุคลากร ตลอดจนถึงการบริหารหลักสูตร และบริหารทรัพยากรทางการศึกษาให้ตั้งอยู่ในความพอประมาณ ทั้งเปรียบเทียบกับเกณฑ์ทางสังคมที่ถูกกำหนด และเปรียบเทียบกับศักยภาพของสถานศึกษาเอง

แนวคิดเรื่องความพอประมาณนี้ มีความสอดคล้องอย่างยิ่งกับหลักการในการบริหารสถานศึกษาตามหลักของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน หรือ School-based Management ซึ่งเป็นหลักการที่ทุกโรงเรียนใช้กันอยู่ในปัจจุบัน

โรงเรียนวชิรธรรมสถิตจึงเป็นต้นแบบแห่งแนวคิดและแนวปฏิบัติ ในการน้อมนำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้กับกระบวนการจัดการศึกษา โดยมีดอกผลแห่งความสำเร็จ เป็นเครื่องยืนยันว่าหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาปรับใช้ได้กับทุกภาคส่วนในสังคมได้อย่างเหมาะสม

These activities have been undertaken continuously with an aim to create sustainability according to sufficiency economy as well as provide an example to parents and community. The projects have been extended to network schools as well as regarded as a guideline to enhance and improve behaviors of the students to pay greater attention on the work which are a foundation of life. Being aware of the value of the work, they have spent more time on creating things that benefit both individuals and society.

The success of the project lies on the thinking paradigm that “If the local and sufficiency economy philosophy curriculum is life, which is also the same matter, why then the teachers do not apply the philosophy with the learning instruction?”

The said thinking was a result of realization of the practice that “sufficiency economy is not merely a way of learning but it is our life. We must practice it. We have to believe and have a faith at first place which will lead to a true learning.”

As a result, the sufficiency economy philosophy is used as a guideline for resources management in various educational institutes. In addition, it can be applied with financial management, human resources as well as curriculum and educational resources management to adhere to sufficiency principles by making a comparison with criteria designated with society and the potential of the institutes themselves.

The sufficiency principles also correspond well with School-based management practiced by every school at the moment. Wachirathamstatit School is thus a model of concept and practice of application of sufficiency economy in managing education system. It can be said that the success from the projects truly attests to the practicality of sufficiency economy in every sector in the society.